

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres ref:

Vår ref: 16/01510-2

Oslo, 11.11.2016

Høringsvar - Europakommisjonens forslag til modernisering av opphavsretten

1. Innledning

Norsk filminstitutt vil innledningsvis nevne at vi støtter EU-kommisjonens overordnede mål om å gjøre europeiske virksomheter i den audiovisuelle bransje mer konkurransedyktig, å stimulere til kulturelt mangfold og til å legge til rette for kulturutveksling, herunder tilgang til audiovisuelle verk over grensene. Samtidig er NFI opptatt av at territorialitetsprinsippet og forhandlings- og avtalefriheten per i dag er en fundamental forutsetning for den audiovisuelle bransjen og vi er derfor opptatt av at endringer i regelverket ikke må undergrave dette prinsippet, slik at det blir vanskeligere å produsere og distribuere verk, noe som igjen vil kunne gå på bekostning av det kulturelle mangfoldet.

Norsk filminstitutt vil nedenfor kommentere de to bestemmelsene i opphavsrettspakken som vi finner mest relevant ut i fra NFIs mandat og virke.

2. Forslag til europaparlamentets og rådets direktiv om opphavsrett i det digitale indre marked COM (2016) 593

a. Forslagets artikkel 4

Ifølge EU-kommisjonens forslag råder det usikkerhet knyttet til om det allerede eksisterende avgrensningen av eneretten for undervisningsformål i opphavsrettsdirektivets artikkel 5 (3) a og tilsvarende bestemmelser i andre relevante direktiver gjelder digitale undervisningsmetoder og dermed fjernundervisning over internett. Dagens regel har heller ingen grenseoverskridende effekt.

Norsk filminstitutt mener at det er viktig å sikre at barn og ungdom får økt filmkunnskap, lærer å uttrykke egne meninger, blir bevisste produsenter og konsumenter av film, og er derfor opptatt av at bruk av audiovisuelle verk for undervisningsformål skal være mulig, og at reglene for slik bruk skal være klare og lett tilgjengelige for lærere og utdanningsinstitusjoner.

Norsk filminstitutt mener at Norge bør støtte en obligatorisk EU-rettslig avgrensingsregel for bruk av verk i undervisningsøyemed, tilpasset den digitale utvikling. NFI mener dessuten at den grenseoverskridende effekt som foreslås ved at bruken av verk anses å skje i det landet hvor utdanningsinstitusjonen er etablert, er fornuftig – forutsatt at det føres adgangskontroll av elever og studenter som får tilgang til verket, slik det fremkommer av forslaget.

NFI mener likevel at det er grunn til å stille spørsmål ved om regelen om rimelig vederlag i artikkel 4 (4) bør gjøres obligatorisk dersom unntaket fra eneretten skal gjelde generelt og for alle typer verk.

Slik NFI leser forslaget fra EU-kommisjonen vil Norge i utgangspunktet kunne bygge på de avgrensninger av opphavsretten for undervisningsformål som allerede eksisterer i gjeldende åndsverklov §§ 13, 13a 13b, 18 og 21 og som i det vesentlige er foreslått videreført i den nye loven. Ifølge EU-kommisjonens forslag skal hvert enkelt medlemsland kunne fastsette at den foreslåtte avgrensning- eller unntaksbestemmelsen ikke skal gjelde generelt, eller at den ikke skal gjelde særlige typer verk eller frembringelser **såfremt det finnes lisenser som er lett tilgjengelige for utdanningsinstitusjonene**. Etter det Norsk filminstitutt forstår, vil dette for eksempel innebære at bestemmelsen om at fribruksregelen i åndsverksloven § 21 ikke gjelder filmverk, vil kunne opprettholdes (bare) dersom det finnes lett tilgjengelige lisenser for bruk av filmverk for undervisningsformål og at disse gjøres kjent for utdanningsinstitusjonene.

For Norsk filminstitutt er det viktig at audiovisuelle verk skal kunne brukes for undervisningsformål også utover det som anses tillatt etter «klasseromsdoktrinen» og i henhold til sitatretten. For at klasseromsdoktrinen skal komme til anvendelse forutsettes det at det foreligger nære bånd mellom elever og lærer. Dette innebærer at doktrinen har begrenset anvendelse og at det i mange tilfeller likevel må foreligge samtykke fra rettighetshavere for bruk av audiovisuelle verk for undervisningsformål. Norsk filminstitutt støtter følgelig en bestemmelse som gjøre det lettere for utdanningsinstitusjoner og undervisere å bruke audiovisuelle verk i undervisningen uten å måtte påse at man er innenfor klasseromsdoktrinens eller sitatrettens anvendelsesområde. Norsk filminstitutt mener for øvrig at det er rimelig at rettighetshaverne kompenseres for slik bruk og mener at en obligatorisk regel om kompensasjon bør følge avgrensningsreglene.

3. Forslag til Europaparlaments- og rådsforordning om nettoverføring og videresending av radio- og TV-programmer COM (2016) 594

a. Forslagets artikkel 2

Forslagets formål er å bidra til bredere tilgang til radio- og TV-programmer online mellom land i Europa. I forslaget artikkel ønsker EU-kommisjonen å utvide senderlandprinsippet til også å gjelde radio- og tv-selskaperes tilknyttede onlinetjenester. Disse tjenestene omfatter ifølge definisjonen i forslaget artikkel samtidig sending, men også at sendingen kan ses i en definert tidsperiode etter at radio- eller tv-sendingen ført ble sendt (såkalt Catch-up services).

Etter NFIs syn er det grunn til å se med et særlig kritisk blikk på forslaget til utvidelse av senderlandsprinsippet slik det er formulert i artikkel 2. Publikums seer- og lyttervaner i betydelige endringer. Online tilgang til radio- og TV-programmer i etterkant av den lineære sendingen, øker i bruk og omfang. Dersom europeiske seere gis grenseoverskridende tilgang til alle de europeiske tv-selskaperes tilknyttede onlinetjeneste, vil dette kunne undergrave prinsippet om territorialitet som per i dag er fundamental forutsetning for den audiovisuelle bransjen. Salg av territoriale rettigheter utgjør i dag selve grunnlaget for måten film og tv blir finansiert, distribuert og markedsført på. Det er grunn til å frykte at en innføring av pan-europeiske senderrettigheter for onlinetjenester vil kunne få betydelige negative konsekvenser for produsentenes forhandlingsfrihet, for små og mellomstore audiovisuelle selskapers overlevelsessevne – og i siste instans for det kulturelle mangfoldet i Europa.

NFI er medlem av EFADs (European Film Agency Directors) som er en sammenslutning av de europeiske forvaltningsinstitusjonene på det audiovisuelle området. EFADs frykter at konsekvensen av en bestemmelse som foreslått i artikkel 2 i forslaget til ny forordning vil bli et sammenbrudd for den audiovisuelle bransjen med negative konsekvenser for både kvalitet og kulturelt mangfold i Europa. Dette er en bekymring som Europakommisjonen bør ta alvorlig.

EU-kommisjonen viser i innledningen til reguleringsforslaget til en offentlig høring (Directive 93/83/EEC) gjennomført høsten 2016 angående rettighetsregler for nettoverføring og videresending av radio- og TV programmer via satellitt eller kabel. Respondentene deler seg i to klare leirer angående utvidelse av senderlandsprinsippet; konsumenter, offentlige kringkastere og kommersielle radiostasjoner er for en utvidelse, mens kommersielle kringkastere, rettighetshavere og deres organisasjoner er sterkt imot.

I en tid preget av endringer og usikkerhet i den audiovisuelle bransjen, mener Norsk filminstitutt at det må foreligge særs gode grunner for å rokke ved innarbeidete og fungerende prinsipper. Vi finner ikke overbevisende argumentasjon for å utvide senderlandsprinsippet's anvendelsesområde slik det fremgår av den foreslåtte artikkel 2.

Sindre Guldvog
direktør

Tone Rogstad Bjellaanes
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur